

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGİYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2025

Google Scholar

zenodo

Andijan, Uzbekistan

+998945668868

<https://innoworld.net>

**« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI » NOMLI
ILMIY, MASOFAVIY, ONLAYN KONFERENSIYASI**

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTINING 2020 YIL 2-MART KUNGI «ILM, MA'RIFAT VA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH YILI»DA AMALGA OSHIRISHGA OID DAVLAT DASTURI TO'G'RI SIDA»GI FARMONIDA KO'ZDA TUTILGAN VAZIFALARNI IJROSINI TA'MINLASH MAQSADIDA «INNOVATIVE WORLD» MCHJ TOMONIDAN TA'SIS ETILGAN «ORIENTAL JOURNAL ACADEMIC AND MULTIDISCIPLINARY JOURNAL (OJAMR)» ILMIY-USLUBIY JURNALINING (O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTI ADMINISTRATSIYASI HUZURIDAGI AXBOROT VA OMMAVIY KOMMUNIKASIYALARNI RIVOJLANTIRISH AGENTLIGINING 138572-SONLI GUVOHNOMA HAMDA ISSN 3030-3079) "ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI" NOMLI ILMIY, MASOFAVIY RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ONLINE KONFERENSIYASINI E'LON QILADI.

KONFERENSIYA TO'PLAMI ZENODO, OPEN AIRE, OPEN ACCESS VA INTERNET ARCHIVE BAZALARIDA INDEKSLANADI. KONFERENSIYA TO'PLAMIGA DOI RAQAMI BERILADI.

KONFERENSIYA TO'PLAMIGA QUYIDAGI YO'NALISHLAR BO'YICHA MAQOLALAR QABUL QILADI:

1. ANIQ FANLAR
2. TABIIY FANLAR
3. TEXNIKA FANLARI
4. PEDAGOGIKA FANLARI
5. IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLAR
6. TIBBIYOT FANLARI
7. IQTISOD FANLARI
8. QISHLOQ XO'JALIGI FANLARI

ESLATMA! KONFERENSIYA MATERIALLARI TO'PLAMIGA KIRITILGAN MAQOLALARDAGI RAQAMLAR, MA'LUMOTLAR HAQQONIYLIGIGA VA KELTIRILGAN IQTIBOSLAR TO'G'RILIGIGA MUALLIFLAR SHAXSAN JAVOBGARDIRLAR.

JOY NOMLARIDA LINGVOMADANIY BELGILARNING AKS ETTIRILISHI (GENDER XUSUSIYAT MISOLIDA)

Toshtonova Muxlisa

University of Economics and Pedogogy

"Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim" kafedrası

assistent-o'qituvchi

toshtonovam@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola joy nomlaridagi (toponimlardagi) gender xususiyatlarning lingvomadaniy belgilari tahliliga bag'ishlangan. Toponimlar madaniyat, tarix va jamiyatdagi gender rollarini aks ettirib, o'ziga xos lingvistik va madaniy belgilarni saqlab kelgan. Tadqiqotda erkak va ayollarga oid joy nomlarining tarixiy va semantik ko'rinishlari o'rganilgan. Misollar orqali gender stereotiplari va ularning toponimikadagi aks etishi tahlil qilingan. Ushbu ish toponimika va gender o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganishga yangi yo'nalishlar ochib beradi.

Kalit so'zlar: toponimika, gender, lingvomadaniy belgi, joy nomlari, stereotip.

Аннотация: Эта статья посвящена анализу лингвокультурных характеристик гендерных особенностей в названиях мест (топонимах). Топонимы отражают культуру, историю и гендерные роли в обществе, сохраняя уникальные лингвистические и культурные особенности. В исследовании изучены исторические и семантические аспекты названий мест, связанных с мужчинами и женщинами. Примеры иллюстрируют гендерные стереотипы и их проявление в топонимике. Работа открывает новые направления в изучении взаимосвязи между топонимикой и гендером.

Ключевые слова: топонимика, гендер, лингвокультурные особенности, названия мест, стереотипы.

Abstract: This article is dedicated to analyzing the linguistic and cultural characteristics of gender features in place names (toponyms). Toponyms reflect culture, history, and societal gender roles, preserving unique linguistic and cultural markers. The study examines historical and semantic aspects of place names associated with men and women. Examples illustrate gender stereotypes and their manifestation in toponymy. This work opens new avenues for exploring the connection between toponymy and gender.

Keywords: toponymy, gender, linguistic and cultural marker, place names, stereotypes.

Kirish. Joy nomlari (toponimlar) madaniyat, tarix va jamiyatning turli jihatlarini o'zida aks ettiradi. Ularda gender xususiyatlarining lingvistik va madaniy belgilari ham muhim o'rin tutadi. Ushbu maqola joy nomlaridagi gender xarakteristikalarining lingvomadaniy ko'rinishlarini tahlil qilishga bag'ishlangan. Misollar orqali joy nomlari orqasida yotgan gender belgilar va ular jamiyatdagi rolini yoritib berishga harakat qilinadi.

Joy nomlarining lingvomadaniy mohiyati. Toponimlar ko'pincha jamiyatda hukmron bo'lgan gender rollarini aks ettiradi. Tarixiy jarayonlarda erkaklar va ayollarga oid ijtimoiy rollar turlicha namoyon bo'lgan. Ushbu jarayonlar natijasida ba'zi joy nomlari kuch, qudrat va yetakchilikni ifodalagan bo'lsa, boshqalari esa go'zallik, mehribonlik yoki diniy muqaddaslikni o'zida mujassam etgan.

Erkaklarga oid toponimlar

Ko'plab joy nomlari tarixiy shaxslar yoki erkak liderlar nomi bilan atalgan. Masalan:

“Temurko'l” – Amir Temur sharafiga atalgan joy bo'lib, kuch va strategik qudratni ifodalaydi.

“Shayxontohur” – Toshkentdagi shayx nomi bilan bog'liq bo'lib, diniy va ma'naviy yetakchilik ramzi.

“Qorabek” – qahramonlik va jangchilikni ifodalaydi.

“Iskandar” – Iskandar Zulqarnayn sharafiga atalgan bo'lib, jahongirlik va kuch ramzi.

“Bobotog” – erkaklik qahramonligi va tog'ning qudratini o'zida mujassam etgan.

Ayollarga oid toponimlar

Ayollarga oid joy nomlari nisbatan kamroq uchraydi, lekin ular ko'pincha mifologik yoki diniy belgilarga bog'liq bo'ladi. Misollar:

“Bibiqora” – diniy va mifologik obraz bilan bog'liq.

“Anbarota” – ayol timsoli orqali ehtirom va hurmat ifodasi.

“Bibixonim” – Amir Temur ayoli nomiga bag'ishlangan yodgorlik, nafislik va muqaddaslik ramzi.

“Guliston” – ayollik go'zalligi va nafisligini ifodalaydi.

“Oyparin” – oyday yorug'qina va chiroyli obrazni aks ettiradi.

“Suvayyo” – tabiat va go'zallikni ifodalaydi, qadimiy afsonalarga asoslangan.

Lingvistik tahlil. Toponimlarning lingvistik tarkibi gender stereotiplarini aks ettiradi. Ushbu jihatlar morfonimlar va semantikalar orqali o'rganiladi.

Morfonimlar. Erkaklarga oid joy nomlarida kuch va hukmronlik ma'nolari ko'proq uchraydi. Misollar:

“...ko'l” – kenglik va ulug'likni ifodalovchi morfemalar.

“...tog” – qudrat va barqarorlik ramzi.

“...kent” – markaz va yetakchilikni aks ettiradi.

Ayollarga oid joy nomlari esa nafislik va diniy ma’nolar bilan bog’liq.
Misollar:

“Bibi...” – hurmat ifodalovchi element.

“Anbar...” – go’zallik va sof xushbo’ylik ramzi.

“...gul” – nafislik va estetik ma’no beruvchi element.

Semantika. Semantik jihatdan erkaklarga oid toponimlar kuch, qahramonlik va hukmronlikni ifodalasa, ayollarga oid toponimlar go’zallik, mehribonlik va muqaddaslikni aks ettiradi:

“Qorabek” – qahramonlik yoki jangchilik timsoli.

“Bibixonim” – muqaddaslik va go’zallik ramzi.

“Anbar ota” – hurmat va ulug’lash ifodasi.

Hududiy tahlil:

Toshkent viloyati

Erkaklarga oid: “Shayxontohur” (“shayx” – erkak diniy yetakchini ifodalaydi).

Ayollarga oid: “Bibixonim” (Amir Temur ayoli nomiga bag’ishlangan me’moriy yodgorlik).

Samarqand viloyati

Erkaklarga oid: “Temurko’l” (“Temur”dan kelib chiqqan; qudrat va yetakchilik belgisi).

Ayollarga oid: “Anbar ota” (ayol nomi orqali ehtirom).

Buxoro viloyati

Erkaklarga oid: “Iskandar” (Iskandar Zulqarnayn sharafiga atalgan joy).

Ayollarga oid: “Bibiqora” (mifologik va diniy ma’no bilan bog’liq joy nomi).

Xorijiy mamlakatlar

Angliya: “Queenstown” (“qirolicha” ifodasi ayol yetakchilik ramzi).

Rossiya: “Petrograd” (“Pyotr” ismi orqali erkak yetakchilik ma’nosi berilgan).

Hindiston: “Lakshmi Nagar” (“Lakshmi” hindu mifologiyasidagi ayol ma’budasi).

Jamiyat va gender o’zaro aloqasi. Joy nomlarining gender belgilari jamiyatdagi tarixiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishni aks ettiradi. Gender rollari va stereotiplari joy nomlari orqali nafaqat til, balki madaniy xotirada ham o’z ifodasini topadi. Masalan, erkak liderlar sharafiga ko’proq joy nomlari berilgani jamiyatda erkaklar yetakchilik rolini uzoq vaqt davomida egallab kelganini ko’rsatadi. Ayollarga oid toponimlarning kamligi esa gender tengsizlikning madaniy jihatlaridan biri sifatida qaralishi mumkin.

Xulosa. Joy nomlari lingvistik va madaniy belgilarni aks ettirib, gender xususiyatlarini jamiyatning tarixiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishidan kelib chiqib namoyon qiladi. Ushbu tadqiqot toponimika va gender aloqalarini yanada chuqurroq o'rganish zarurligini ko'rsatadi. Jamiyatdagi gender rollari va stereotiplari lingvistik qoldiqlar sifatida joy nomlarida saqlanib qolgan bo'lib, ularni o'rganish kelajakda tilshunoslik, tarix va madaniyat tadqiqotlari uchun muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Qayumov, A. (2010). O'zbek toponimikasi asoslari. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
2. Mamajonova, D. (2018). "Toponimlar va madaniyat." O'zbek Tili va Adabiyoti jurnali, 4-son.
3. Smith, J. (2009). *Geographical Names and Gender in Culture*. London: Routledge.
4. Karimov, H. (2015). *Tarix va toponimika*. Toshkent: Sharq NMAK.
5. Pavlenko, A. (2007). "Gender and Place Names: A Cross-Cultural Perspective." *Journal of Linguistic Anthropology*, 17(1).

INNOVATIVE
WORLD